

Lengte

20 km

Start- en eindpunt

Kapelsche Veer
Veerweg
5161 PC Sprang-Capelle

Openbaar vervoer

 Buurtbus Bravo lijn 223-227-229, Hank - Almkerk.
Bushalte Molenkade 6, 4271 AG Dussen

Parkeren

 Kapelsche Veer,
Veerweg, 5161 PC Sprang-Capelle

Horeca

 hotel-restaurant De Koppelpaarden
Oude Kerkstraat 1
4271 BB Dussen

 Willies Friet
Dorpsstraat 28
4268 GJ Meeuwen

 eetboerderij/cafetaria de Foeks
Kruisstraat 5
4267 ET Drongelen

 Op enkele punten onderweg zijn banken en picknickplaatsen ingericht.

Routemaker

Charles Aerssens

Versiedatum

19-01-2024

Hart van Brabant

Deze dagwandeling vertrekt vanaf het Kapelsche Veer over de Bergsche Maas. Hier hebben tijdens WOII de oprukkende geallieerde troepen zwaar strijd geleverd tegen de Duitsers om over de Bergsche Maas door te stoten naar het noorden. De route verloopt na de oversteek van het afwateringskanaal linksaf en met een ruime lus rond Dussen en langs het gelijknamige riviertje naar Kasteel Dussen. Door de Polder Groot Zuiderveld en voorbij de noordkant van de Zuiderbroek Polder, waaraan deze wandeling zijn naam ontleend, komen we langs Kasteel Meeuwen in Meeuwen, het dorp van wielrenster Marianne Vos. Over de Matersteeg en dan naar het oosten over een oude dijk langs het Oude Maasje wandelen we naar Drongelen, waar we bij het Drongelense Veer de Waarderweg onder langs de dijk op noordelijke oever van de Bergsche Maas volgen naar het gemaal Hagoort. Van hier gaat de route over het geasfalteerde fietspad langs de zuidzijde van de Zuiderbroek Polder terug naar het Kapelsche Veer.

Routebeschrijving verloopt via knooppunten van het Wandelroutenetwerk VisitBrabant: 10 - 15 - 11 - 53 - 55 - 56 - 54 - 62 - 61 - 60 - 40 - 20 - 21 - 22 - 23 - 12 - 15 - 10

Routebeschrijving

1 We starten voor deze rondwandeling op de zuidelijke oever van de Bergsche Maas aan het Kapelsche Veer. Vanaf de veerstoep gaan we met de pont naar de overzijde. Bij KNP10 volgen we het asfalt van de Veerweg langs KNP15 over het Noorder Afwateringskanaal tot aan KNP11 op de T-splitsing van de Veerweg met de Zuiderbroekse Dijk en de Oude Kerkstraat. We slaan linksaf de Oude Kerkstraat, die in de richting van het dorp Dussen verloopt. Al meteen passeren we een wiel, een restant van een oude dijkdoorbraak. Na goed 2 kilometer komen we aan de rotonde met de doorgaande Provinciale weg, de N283. We steken hier recht over en wandelen de Molenkade op. Op de hoek bij KNP53 bij Hotel-Restaurant De Koppelpaarden met Groot Zuideveld gaat de route linksaf de Dorpsstraat in langs het voormalig Hotel de Zwaan. Deze smalle Dorpsstraat omzoomd met kleine dijkhuisjes blijven we volgen en we negeren de zijstraten naar rechts. Verderop, na de Oude Zeedijk en Nieuwe Steek gaat de Dorpsstraat over in de Dussendijk. We passeren de monumentale langgevelboerderij de Putte, waarvan het voorhuis dateert uit 1710. Aangekomen op de T-splitsing van de Dussendijk met de Oude Straat passeren we KNP55 en voorbij nog een tweetal historische boerderijen komen we aan KNP56.

2 Onze route gaat rechtsaf over de Hoek. Op de Y-splitsing van de Hoek en de Muilkerk houden we rechts aan en komen verderop aan de in typisch koloniale chaletstijl gebouwde Villa Casa Cara met appelschuur. Hier gaat het asfalt over in een onverhard pad dat ons naar de oever van de Dussen leidt. We blijven op de zuidelijke oever van de Dussen tot we bij het eerste bruggetjes het stroompje kunnen oversteken naar Muilkerk, dat gedeelte van Dussen, dat ooit de Heerlijkheid Muilkerk is geweest. De historische waarde van Muilkerk valt nu nog af te leiden uit een aantal markante boerderijen en woningen, die we op onze route langs de ruime bocht van de Dussen tegenkomen. Aangekomen op het kruispunt met de Noorderveldse Weg wandelen we naar links om dan over de parkeerplaats het Kasteel Dussen

bereiken. Een bezoekje aan dit Kasteel Dussen laat ons alleen toe over de toegangsbrug naar de binnenplaats.

3 Vanaf Kasteel Dussen wandelen we voor de parkeerplaats linksaf naar het bruggetje over de Dussen. We steken de Dussen over en vervolgen bij KNP54 linksaf de wandeling op de oever van het riviertje. Als we doorlopen op de zuidelijke oever van de Dussen buigt de route verderop van het riviertje af naar links en we komen op de T-kruising bij KNP62. We volgen naar rechts het asfalt van het Binnen die verderop overgaat in de Baan, tot we op de T-splitsing met de Diebacht komen. Hier houden we links aan tot we aan de N283 komen. De route loopt een stuk parallel aan deze N283 tot aan de rotonde met de cortenstalen sculptuur van wielrenster Marianne Vos. Ten zuiden van deze N283 ligt de Zuiderbroek Polder, waaraan deze rondwandeling haar naam ontleent. Met de klok mee gaat de route op de rotonde over de Meeuwensesteeg naar de Dorpsstaat. Links hebben we hier zicht hebben we naar links zicht op het Kasteel Meeuwen of 't Huis te Meeuwen.

4 We wandelen Meeuwen binnen door de Dorpsstraat, waar we bij KNP61 naar links de Dorpsstraat blijven volgen. Zo komen we aan een klein parkje bij de Hervormde kerk met ervoor de sculptuur Medua van beeldhouwer Richard van der Koppel. We wandelen de hele Dorpsstraat uit tot aan KNP40 aan het Moleneind. Hier staat ook een bankje dat herinnert aan de bekendste inwoner van Meeuwen: de wielrenster Marianne Vos. Het is hier geplaatst na haar wereldtitel veldrijden op 30 januari 2010 in de Tsjechische plaats Tábor. Gezeten op dit bankje heb je een prachtig uitzicht op de Witte Molen van Meeuwen aan de overzijde van de N283. Vanaf het bankje volgen we het Moleneind tot aan het afwateringskanaaltje. Voor het bruggetje gaat de route naar rechts en wandelen we langs de voederfabriek de Witte Molen over de Matersteeg. Na het bruggetje over het afwateringskanaaltje komen we door het bomenlaantje op een T-splitsing bij KNP20. Hier

gaat de route van deze dagwandeling naar links over de Eindsestraat in de richting van Drongelen. Ten zuiden van deze straat zien we op verschillende plaatsen de restanten van de waterloop van het Oude Maasje, de oude Maasbedding die is overgebleven nadat omstreeks 1273 de Maas bij Hedikhuizen wordt afgedamd.

5 Aangekomen bij KNP21 gaan we naar rechts de Gansoyen in en komen we in het centrum van Drongelen. Rechtsaf door de Burgemeester van der Schansstraat verlaten we voorbij KNP23 na de Hervormde Kerk de bebouwing en wandelen in de richting van het Drongelense Veer over de Bergsche Maas. Bij KNP23 wandelen we naar rechts over de Waarderweg die achter de dijk

parallel met de Bergsche Maas verloopt. We vervolgen deze Waarderweg in westelijke richting tot aan het Gemaal Hagoort, dat zijn naam ontleend aan het nabijgelegen buurtschap, dat verdwenen is bij het graven van de Bergsche Maas tussen 1888 en 1904. Van hier zijn we meteen bij KNP12, waar we rechtuit de route op de dijk langs de Bergsche Maas aanhouden. Na het bankje volgt het laatste traject over het geasfalteerde fietspad en is het nog slechts iets meer dan een kilometer tot aan het Kapelsche Veer, waar we onze dagwandeling begonnen zijn. Op dit traject hebben we naar het noorden opnieuw uitzicht over de Zuiderbroek Polder. Bij het Kapelsche Veer aangekomen brengt de veerpont ons naar de overzijde van de Bergsche Maas, waar we de Zuiderbroek Polder Route gestart zijn.

Omgevingsinformatie

WOII - Strijd om het Kapelsche Veer

Na de bevrijding van de Langstraat, begin november 1944, komt de geallieerde opmars tot stilstand bij de Bergsche Maas. Het gebied ten noorden is nog in Duitse handen en het front stabiliseert. Dit verandert drastisch als het Duitse opperbevel de 712e Infanterie-Division en 6e Fallschirm-Jäger-Division onder commando van Generaal Kurt Student naar de Bergsche Maas verplaatst om de oprukkende geallieerde troepen langs de Nederlandse frontlijn te vertragen. Bij het Kapelsche Veer bouwen de Duitsers op 21 december 1944 aan weerszijden van de veerstoep een klein bruggenhoofd. Als de 1st Polish Armoured Division van Generaal Stanislaw Wladyslaw Maczek in de nacht van 28 op 29 december 1944 de Duitse posities bij het veer verkent en stoten ze op hevige Duitse weerstand. Een aanval van het Poolse 9th Infantry Battalion in de nacht van 30 op 31 december 1944 vanaf drie kanten op het Duitse bruggenhoofd wordt een catastrofe en de Polen slagen er niet in de Duitsers te verdrijven. Een tweede Poolse aanval in de nacht van 6 op 7 januari loopt ook uit op een mislukking en de verliezen aan Poolse zijde zijn hoog. Generaal Stanislaw Wladyslaw Maczek krijgt tijdelijk 400 man van de Britse elite-eenheid het 47th Royal Marine Commando met een Noorse commando eenheid om een aanval in te zetten in de nacht van 13 op 14 januari 1945. Ook deze aanval eindigt met grote verliezen zonder het Duitse verzet te breken. Uiteindelijk kan op aandringen van de Britse Generaal Sir John Tredinnick Crocker de 4th Canadian Armoured Division onder bevel van Generaal-Majoor Christopher Vokes de Duitsers onder druk zetten. En zo wordt op 26 januari 1945 een grote dagaanval in gezet op het bruggenhoofd door eenheden van de 4th Canadian Armoured Division vanuit het oosten en het westen. Bij verrassing zal via de Bergsche Maas ook een eenheid met kano's, die hiervoor worden speciaal uit Canada zijn overgevlogen, de Duitsers in de rug aanvallen. Vijf dagen houden de gevechten aan en in de vroege morgen van 31 januari 1945 trekken de Duitsers zich vrijwillig van het bruggenhoofd Kapelsche Veer terug. De vijf weken durende strijd tussen 21 december 1944 en 31 januari 1945 om Kapelsche Veer heeft een trieste eindbalans die aan 572 geallieerden en 243 Duitsers het leven heeft gekost, waarbij zowel de Duitse als de geallieerde legerleiding niet van wijken heeft willen weten.

Dussen

Het dorp Dussen dankt zijn naam aan het gelijknamige riviertje en zou afgeleid zijn van het Oud-Germaanse *dosôn*, dat ruisen of stromen betekent en verbasterd wordt tot Dussan of Dusna. Het dorp ligt in het Land van Altena en heeft al sinds 1200 tot het Graafschap Holland behoort. Dussen bestaat eigenlijk uit de voormalige Heerlijkheden Munsterkerk, Muilkerk en Heeraartswaarde, dat tijdens de St. Elisabethsvloed in 1421 door de golven is verzwolgen. Eeuwen later is op deze plaats het dorp Hank verzezen. De Heerlijkheid Munsterkerk, ten zuiden van het riviertje de Dussen, wordt voor het eerst vermeld in 1330 en duidt op een klooster. De Heerlijkheid Muilkerk ten noorden van de Dussen stamt uit 1156. Opvallend in Dussen is het kasteel, het domein van de Heren van Munsterkerk, die zich graag de Heren van Dussen noemen, waarmee de Heren van Muilkerk niet blij zijn, zeker omdat ligging van het kasteel zich strikt genomen op het op grondgebied van Muilkerk bevindt.

Villa Casa Cara met Appelschuur

Oorspronkelijk heet het hier Schalkenwerf en de boomgaard Welgelegen. In 1865 laat de erfgenaam van Dirk van Dijk, Leonardus Bouman, in de boomgaard naast zijn huis een nieuwe woning bouwen. Beiden worden in 1896 verkocht aan de particulier J.E. de Koning-Kooij en infanterieluitenant C.J. Tijken. In 1900 vindt herbouw plaats in de typische koloniale chaletstijl. Waarschijnlijk is in eerste aanleg het lage bouwblok als opzichtershut gebouwd, maar al snel uitgebouwd tot opzichterwoning en zo verbonden met de fruitteelt in de streek. De omringende kleinere huisjes worden één voor één gesloopt. De in de boomgaard gelegen appelschuur wordt al in 1895 door de compagnons Koning en Tijken gerealiseerd. Samen met een identiek magazijn aan de overzijde van de weg, dient het als opslag en kantoor voor het fruit- en stroopbedrijf van een van oorsprong veel groter gebied aan boomgaarden

Kasteel Dussen

Kasteel Dussen bestaat sinds 1331, eerst als kleine nederzetting met donjon. Vanaf 1387 laat Arent van der Dussen het ombouwen tot een kasteel. De huidige kelder in de oosthoek is het enige wat nog rest uit die tijd. De St. Elisabethvloed in 1421 maakt er een ruïne van, maar gelukkig wordt het weer herbouwd, wat in de geschiedenis nog vaker herhaald zal worden. Als het kasteel door de Spanjaarden in zeer slechte toestand is achter gelaten, geeft Baron van Walraven met de verbouwing vanaf 1609, en dan met name door de Toscaanse zuilengalerij op de binnenplaats, het kasteel zijn huidige allure. Er volgen nog vele bewoners en na de tijdelijke huisvesting van de Zusters Karmelietessen die, ten gevolge van de seculariseringspolitiek uit Frankrijk moeten vertrekken, is de markante Zeeuwse Rolina Suringar in 1935 de laatste bewoner. Dan komt het kasteel in bezit van de Gemeente Dussen. In WOII wordt het kasteel zwaar beschadigd en is na de restauratie in 1953 tot en met 1997 in gebruik als Gemeentehuis. Sinds 2003 wordt het geëxploiteerd door het Monumenten Fonds Brabant. Tot het interieur behoren enkele 17e en 18e eeuwse schouwen, waarvan sommige altijd tot het kasteel hebben behoord en andere van elders afkomstig zijn. Op het wapenbord boven de toegangspoort staan de heraldische tekens van de families Van der Dussen, Suringar, Van Brecht, D' Ursel, Van Gendt, De Croix, Van Axele, Groesbeek en Van der Schueren, die door de eeuwen heen het kasteel in bezit hebben gehad.

Kasteel Meeuwen

Het Kasteel Meeuwen of 't Huis te Meeuwen is rond 1350 gebouwd door Jan van Drongelen. Hij krijgt de Heerlijkheid Eethen en Meeuwen in erflaan van Willem IV, Graaf van Holland, als compensatie op zijn aanspraak op de Heerlijkheid Heusden. In 1431 wordt Katharina van Drongelen met de Heerlijkheid Meeuwen beleend en zij verkoopt het door aan Dirk van der Merwede, bijgenaamd 'Dolle Dirk', die uit een belangrijke familie uit de buurt van Dordrecht stamt. Het kasteel komt vervolgens door de eeuwen heen veelal door vererving steeds in handen van andere families. Het wordt in 1844 verkocht aan Hendrik Willem Bosch, die het oorspronkelijke kasteel, bestaande uit een voorburcht en een de hoofdburcht, die op een omgracht eiland ligt, laat het slopen om er een nieuw gebouw voor in de plaats te zetten. In 1904 koopt grootgrondbezitter Z. Verhagen de Heerlijkheid

met de gebouwen en bij zijn dood wordt zijn dochter Cornelia Wildervanck-de Jong-Verhagen eigenaresse van het kasteel. Zij woont er tot haar overlijden in 1953 samen met haar zoon. Het huidige kasteel is een in de jaren dertig in Neo-Renaissance stijl gebouwd kasteeltje met een torentje en trapgevels, dat nog enkele muurresten van de voorburcht bevat. Ook de gracht om de voormalige hoofdburcht is nog gedeeltelijk aanwezig. In 1956 komt het huis in bezit van de familie Van de Vendel, die het nu nog in gebruik heeft als agrarisch bedrijf.

Meeuwen - Hervormde kerk

Het kerkgebouw heeft een vlak opgaande toren uit de eerste helft van de 14e eeuw. Het is een in baksteen opgetrokken zaalkerk met vierkante toren met boogfries en hoeklisenen met zadeldak en Romaanse pannen. In de gevel zien we glas-in-lood ramen met segmentbogen en bakstenen stijlen. Door de oorlogshandelingen in 1944 wordt het 14e eeuwse rechtgesloten koor en het in 1660 vernieuwde schip verwoest. Het schip wordt in 1952 herbouwd naar een ontwerp van de architecten Ir. F.J.A. den Tax en J. Hillebrants en in het najaar van 2008 geheel gerestaureerd, waardoor het nieuw oogt. De zwaar beschadigde toren met hoeklisenen, die door een boogfries verbonden zijn, wordt in 1953 hersteld. In de kerk is de grafzerk van de in 1452 gestorven Diederik van der Merwede. Het orgel uit 1953 is gebouwd door de Alkmaarse firma B. Pels & Zoon. Voor de kerk staat de sculptuur Medua

van beeldhouwer Richard van der Koppel, voorstellend de liggende hond van Ridder van de Merwede uit de Middeleeuwen, symbool voor trouw en eerlijkheid. De twee duiven zijn een reflectie van het dynamische karakter van het dorp dat ooit internationaal bekend gestaan heeft als postduivencentrum. Het zes-spakige wiel is symbool van de eeuwigheid en de onderlinge verbondenheid met de andere dorpen in het land van Heusden. De bakstenen sokkel staat symbool voor de oudst bekende en beschreven geschiedenis van het dorp, die terug gaat tot de Romeinse tijd. Het kunstwerk is in 2010 onthuld.

Meeuwen - Witte Molen

Aan de rotonde van de N283 staat een ronde stenen grondzeiler uit 1740, getuige de fraaie gevelsteen met opschrift. Hij heeft een eenvoudige baard met aan de onderzijde aardige rozetten, donkergroen geverfd, wit afgebiesd, zonder opschrift. De vlucht van de wieken is 24 meter en getuigd met het Oud Hollands Wieksysteem. De molen is gebouwd als windgraanmolen voor Johan Maurits van Hemert, Vrijheer van Eethen en Meeuwen. Alle boeren die in de Heerlijkheid Meeuwen woonden, werden gedwongen om hun graan in deze molen te laten malen. Door vererving gaat de moel over in verschillende handen tot

in 1922 de gebroeders Vos, eigenaars van de voederfabriek en postduivenkweekstation N.V. eigenaar worden van de Witte Molen. Als de oorlogsschade van WOII is hersteld, wordt hij nog gebruikt als opslagruimte, maar raakt langzamerhand in verval. Hij dreigt rond 1980 zelfs afgebroken te worden. De Molenstichting Land van Heusden en Altena kan de molen kopen voor het symbolische bedrag van één gulden. Maar om de molen weer te kunnen laten draaien, moet hij verplaatst worden. In 1987 wordt de molen op een platformwagen met 24 assen naar de huidige locatie verplaatst. Hier heeft de molen weer genoeg windvang.

Door geldgebrek duurt het nog bijna acht jaar voordat de Witte Molen weer helemaal gerestaureerd is. Sindsdien draaien de wieken van de molen weer regelmatig en kunnen bezoekers de molen bekijken en een rondleiding krijgen.

Aangemaakt voor: Charles Aerssens

Copyright Topografische Dienst Kadaster, Emmen

